

Könyvismertetés

Kathleen McInnis-Dittrich: Social Work with Older Adults:

A Biopsychosocial Approach to Assessment and Intervention – Third Edition

(Allyn and Bacon, Boston, 2009 – Pearson Education Inc.)

Szociális munka idősekkel: Felmérés és intervenció – egy biopszichoszociális megközelítés

Kathleen McInnis-Dittrich könyve az amerikai szociális munka BA képzési programokban elterjedt alaptankönyv. Ismertetését azért tartom fontosnak, hogy a hazai oktatásban a „szociális munka idősekkel” tárgy tartalmának alakításához legyen kitekintésünk a nemzetközi gyakorlatban megjelenő tananyagokra. Az oktatók érdeklődésén túl e könyv olvasása hasznos lehet az idősellátásban dolgozó szakemberek számára is. A könyv 360 oldalon 13 fejezetben átfogó képet próbál nyújtani az alkalmazott szociális munka e területéről. Már első olvasatra látható az, hogy a szerző folyamatosan birkózik azzal a nehézséggel, hogy a gerontológiai alapokat hogyan tudja kezelhető terjedelmi korlátok között az idősellátásban megjelenő szociális munka gyakorlatát bemutató alaptankönyv keretei közé szorítani. A könyv elolvasása után azt kell mondanunk, hogy kísérlete mérsékelt sikerrel járt, mert e tematikailag zsúfolt könyvben az egyes témakörök csak korlátozottan bonthatók ki, és a közvetített ismeretek meglehetősen vázlatosak. A könyv olvasása nyomán erősödött bennem az a vélemény, hogy a gerontológiai alapokat önálló tárgyként, önálló tananyagba öntve kell az oktatásba bevinni a „szociális munka idősekkel” tárgy oktatását közvetlenül megelőzve (a mi képzésünkben – az ELTE Társadalomtudományi Karán folyó szociálismunkás-alapképzésben – ezt sikerült megvalósítani).

A részleteket áttekintve azt láthatjuk, hogy egy bevezető fejezetben a szokásos módon a demográfiai jellemzőkből indul ki, majd rövid áttekintést nyújt az idősellátás rendszeréről, az ellátást érintő társadalmi-jogi keretéről.

A fejezetet az idősekkel folyó munka „személyes és professzionális” tényezőinek áttekintésével zárja. Ez a rész meglehetősen vázlatos és csapongó. Egyaránt megtalálhatók benne az ageizmus, a halál és szorongás, a dependenciaprobléma, a segítő indulatáttétele és a szupervízió témái.

A második fejezet az idősödés biogerontológiai vonatkozásait tárgyalja küszködve azzal, hogy hogyan hidalhatók át a szociális munkások szerény előismeretéből adódó megértési nehézségek. Itt is érzékelhető egy logikailag nehezen követhető szökdécselés (pl. kiemeli az inkontinenciát mint hangsúlyos témát és a HIV/AIDS kérdéskört időseknél, ami nálunk még nem jelent meg ilyen súlyú problémaként, ugyanakkor nem foglalkozik a funkcionális akadályozottság más jelentős formáival). A harmadik fejezet röviden tárgyalja az időskor lélektanát, a „sikerős öregedés” kérdését és az időskorral kapcsolatos szociálgerontológiai elméleteket – itt is elsősorban a vázlatos áttekintés jelent problémát. Az ezt követő negyedik fejezet az átfogó biopszichoszociális állapotfelmérés, értékelés bemutatása. Ez a gyakorlat szempontjából nézve talán a könyv legjobban megírt fejezete példákkal illusztrálva. Ezt követi az időskor kórlélektanát bemutató ötödik fejezet. Ebben mindössze néhány oldalon

érinti az időskori demenciát – meglehetősen elnagyolt leírásban, ami meglepő, mert idősellátási szempontból az időskori demencia kiemelkedően fontos téma. A hatodik fejezet az idősekkel folyó segítő munkával foglalkozik, kiemelve a kognitív viselkedésterápiát és néhány speciális módszert (életút-áttekintés, validáció, reminiscenciacsoport). Itt is hiányolhatjuk a rendszerező áttekintést és a lényegét megragadó világos ismertetést. Folytatásként a hetedik fejezetben jelennek meg a kreatív foglalkozások, zene és művészetterápia, rekreációs programok bemutatása, és külön kiemelve a ma nagyon népszerű kisállatokkal folyó terápiás munka („animal – assisted therapy”). A nyolcadik fejezet az időskorú szenvedélybetegekkel foglalkozik – ez a korábbiakhoz képest egy jól felépített, lényegi áttekintést nyújtó fejezet. Az ezt követő kilencedik fejezetben a szerző az idősekkel szembeni abúzus témáját tekinti át. Ez alapfogalmakat tisztázó és a jelenségeket jól bemutató fejezet. Az itt nyújtott ismeretek elengedhetetlenül fontosak minden gyakorló szociális munkás számára. A spiritualitás szerepét tárgyaló tizedik fejezet a hazai szociális munkában meglehetősen elhanyagolt, kevésbé ismert témát dolgoz fel. A téma jelentősége a gerontológiában és az idősellátás gyakorlatában egyre nagyobb, és az utóbbi években az ehhez a témához kapcsolódó – a „gerotranszcendencia” jelenségkörét érintő – kutatások jelentősen befolyásolták az idősekkel foglalkozó szakemberek szemléletét. Ehhez szervesen kapcsolódó, fontos fejezet az élet terminális szakaszának jelenségeit feldolgozó tizenegyedik fejezet. Ez arányaiban, tartalmában megfelel egy bevezető tankönyv tárgyalási mélységének. A tizenkettedik fejezet meglehetősen szűk terjedelemben az idősek támogató háttérével foglalkozik – elsősorban a családi viszonyok és a gondozó családokban felmerülő nehézségek bemutatásán keresztül. Amit hiányolhatunk, az a társas támogatás, mikroközösség, valamint a források szerepének bemutatása – ez egy külön fejezetet érdemlő téma lenne. Az idősekkel folyó közösségi munka bemutatása egyáltalán nem jelenik meg ebben a könyvben.

A zárófejezetben az ellátórendszer és a szociális szolgáltatások rövid áttekintését láthatjuk. Ami itt hiányzik, az a korszerű gondozásmenedzsment gyakorlatának bemutatása, a teammunka és a társszakmákkal folyó együttműködés áttekintése, miközben világosan látható az, hogy az idősellátás alapvetően interprofesszionális tevékenység.

Összességében e tankönyv az idősekkel folyó szociális munkának egy tradicionális megközelítését képviseli. Olvasása jó alkalom arra, hogy átgondoljuk az idősekkel folyó szociális munka oktatásában fontos témaköröket és az azokhoz kapcsolódó tartalmi súlyozást. A gyakorló szakember számára fontos lehet, hogy a hazai gyakorlathoz képest egy átfogóbb, komplexebb idősellátást ismerhet meg, amelyben a szociális munkások jelenléte és szerepe nem kérdőjelezhető meg.

A könyvnek 2013-ban megjelent a negyedik kiadása. Árárt tekintve a könyv puha kötésű kiadása drágának mondható (85 dollár – 20 ezer Ft körül).

Szabó Lajos